روزنامه شرق

پنجشنبه ۱۶ مرداد ۱۴۰۴
۱۳ صفر ۱۴۴۷
۷ آگوست ۲۰۲۵
سال بیست‌ویکم
شماره ۵۱۷۶
۳۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

ابعاد و زوایای انتصاب لاریجانی به‌عنوان دبیر شورای‌عالی امنیت ملی در گفت‌وگو با حسین مرعشی

داستان یک بازگشت

۳

در «شرق» امروز می‌خوانید: تحلیل محتوای رسانه‌های کشور در انتشار اخبار و گزارش‌های مربوط به حمله اخیر اسرائیل به ایران • سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: خبرنگاران یکی از ارکان میدان مقاومت بودند

مخالفت‌ها و موافقت‌ها؛ گفت‌وگو با نمایندگان زن مجلس درباره سرنوشت لایحه منع خشونت علیه زنان

سهم اندک زنان در قانون‌نویسی

گزارش تیتر یک را در صفحه ۲ بخوانید

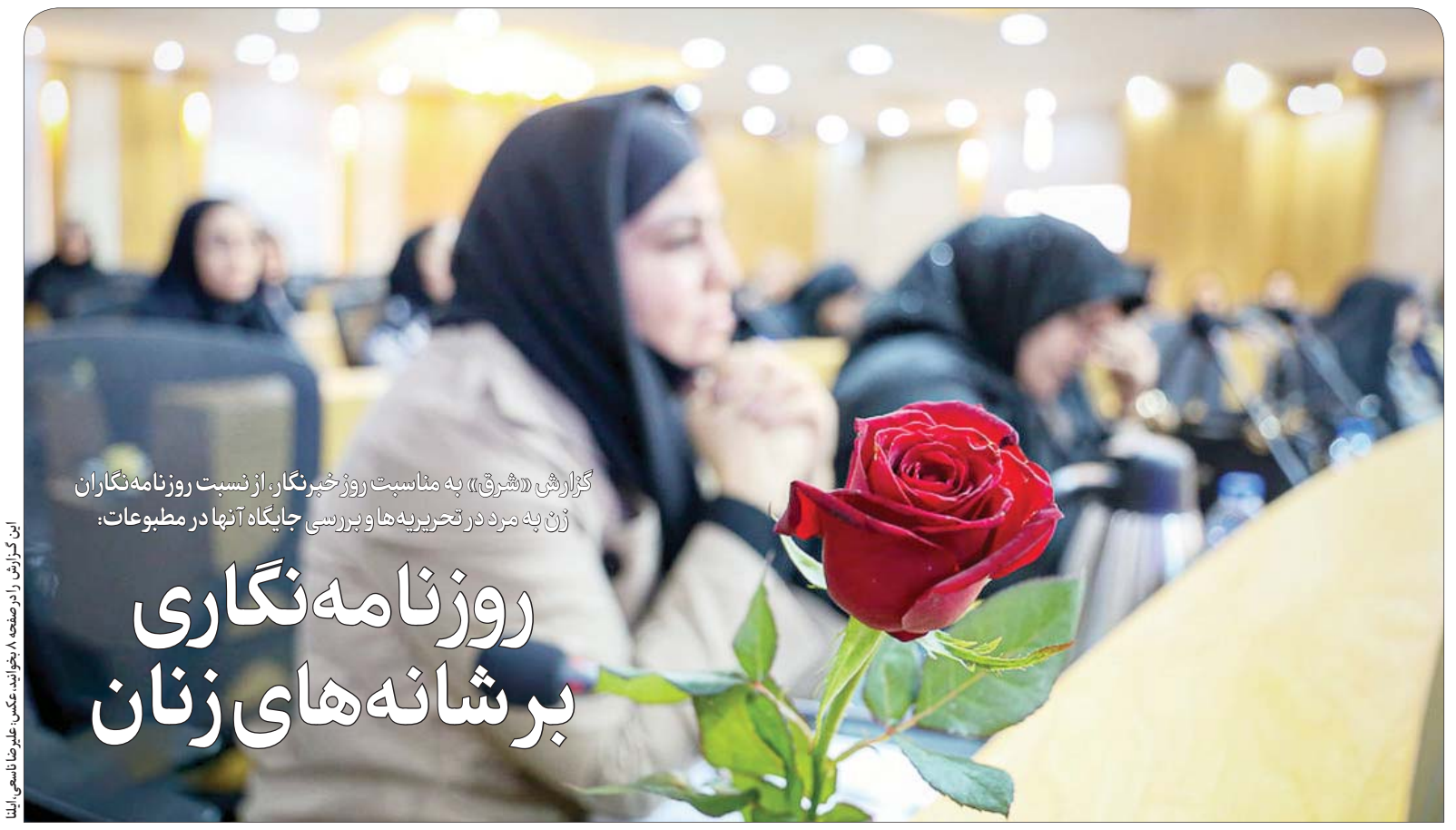

گزارش «شرق» به مناسبت روز خبرنگار، از نسبت روزنامه‌نگاران زن به مرد در تحریریه‌ها و بررسی جایگاه آنها در مطبوعات:

روزنامه‌نگاری بر شانه‌های زنان

این گزارش را در صفحه ۸ بخوانید. عکس: علیرضا ناسعی، ایلنا

سرمقاله

خلوص انقلابی یا توهم انقلابی

سیدمصطفی هاشمی‌طبا

روزنامه «شرق» در شماره ۱۲ مردادماه جاری به بهانه برخی اطلاعات منتشرشده درباره شورای‌عالی امنیت ملی و شورای دفاع، مطلبی با عنوان جدال عقلانیت در برابر خلوص انقلابی چاپ کرده است. این عنوان برای خواننده چنین می‌نمایاند که درباره مسائل کشور و به‌ویژه درباره مطلب مورد بحث دو تفکر وجود دارد؛ یکی عقلانیت و دیگری خلوص انقلابی و بلافاصله چنین به ذهن متبادر می‌شود که عقلانیت با خلوص انقلابی در مقابل هم قرار گرفته و متضاد هستند. شاید بتوان نگاه بهتری به نوع روبه‌رویی با انقلاب و مواجهه با آن داشت و آن اینکه به جای انحصار نگاه به دو قطب، نگاهی طیفی داشته باشیم و حقیقت هم همین است که نگاه‌های متفاوتی وجود دارد اما ممکن است ظهور و بروز آن به دلایل مختلف تنها در چند شکل خود را بنمایاند. می‌توانیم از عقلانیت انقلابی، محافظه‌کاری انقلابی، فرصت‌طلبی انقلابی، توهم انقلابی، خلوص انقلابی، آنارشیسم انقلابی و ریاکاری انقلابی نام ببریم و اتفاقا دقت در چهره‌ها نشان می‌دهد که «نهاد کفر و دین بی‌مشتری نیست/ گروهی این، گروهی آن پسندند».

همان‌طور که در گرایش‌ها به اسلام در طول تاریخ همه‌گونه طیف فکری و اعتقادی وجود دارد، در مفهوم انقلاب نیز چنین است. صرف‌نظر از دو شعبه سنی و شیعه که گرایش‌های اصلی مسلمانان است و همچنین گرایش‌های نحله‌های فکری معتزله و اشاعره، صدها تفکر مذهبی که بسیاری از آنان خود ضد توحید و ضد مذهب بوده‌اند، بروز و ظهور داشته‌اند، بنابراین وقتی می‌گوییم اسلام، باید بگوییم کدام اسلام و اینک وقتی می‌گوییم انقلاب یا انقلابی، باید بگوییم کدام انقلاب و کدام انقلابی.

البته خودپسندی موجود در انسان‌ها موجب می‌شود که هرکس روش و کار خود را بیشتر پسند کند و به‌ویژه چهره‌شدن در جامعه موجب تشدید چنین پدیده‌ای می‌شود.

همه شنیده‌ایم که برخی خود را هسته سخت نظام می‌شمارند و حتما دیگران را عناصر لوده و بی‌خاصیت نظام معرفی می‌کنند، چراکه می‌گویند اگر دیگران از نظام دل‌بریدگی پیدا کنند، این ما هستیم که سخت و پایدار ایستاده‌ایم. اینکه انقلابی‌بودن یعنی چه و چه معنی می‌دهد، خود جای حرف بسیار دارد.

چه‌گوارا پس از پیروزی انقلاب فیدل کاسترو و داشتن عنوان وزیر بهداری گفت که من به انقلاب اعتقاد دارم و سپس با ترک کوبا به بولیوی رفت تا کار انقلاب را در آنجا دنبال کند. اگر چنین خلوص انقلابی در افراد هسته سخت نظام است، خوب است که هم‌اکنون به غزه یا لبنان رفته و در آنجا انقلاب را دنبال کنند، نه آنکه دائم با پیش‌بینی‌ها و حرکات خود برای نظام اسلامی ایران هزینه‌تراشی کنند. اگر آنها را دارای خلوص انقلابی فرض کنیم این خلوص انقلابی بیشتر متوهم و حتما متظاهر است که خود را و توانایی‌های موجود را بسیار بزرگ می‌بیند و دشمن را به قول سعدی، حقیر و بیچاره می‌شمرد و آن‌گاه در برابر توانایی‌های دشمن که توهمات آنها را به هم ریخته، به توجیه‌های غیرعقلانی دست می‌یازد.

به‌تازگی مسئول یکی از گروه‌هایی که خود را قائم و پایدار به انقلاب می‌داند، گفته است که همه کار ما درست بوده است. البته این حرف درست است و عموما آنچه از طرف ایشان و وابستگان آنها انجام شده، در راستای منافع دشمن بوده و جالب‌تر آنکه در عین تظاهرات انقلابی در زمینه اقتصادی، توصیه‌های بانک جهانی را با ضریب تقویت‌شده تبلیغ و راه نجات اقتصاد ایران به شمار می‌آورند. اینها حالا با طرح تغییر دبیر شورای‌عالی امنیت ملی بلافاصله رگ انقلابی‌گری‌شان که صدمات بی‌شماری به ملت ایران و مردم و انقلاب اسلامی وارد کرده، علیه فرد مطرح‌شده شمشیر از نیام برکشیده‌اند. برایم تداعی شد که قرار بود زمانی رئیس سازمان تربیت بدنی شوم. پس از دریافت حکم به یکی از بزرگان برای دریافت رهنمود مراجعه کردم، ایشان گفتند فلانی و فلانی قبل از صدور حکم شما اینجا آمدند و استدلال کردند که شما به درد این کار نمی‌خورید. مقصود آن است که این هیاهوها را انجام می‌دهند تا شاید طراحی‌شان مؤثر واقع شود. به هر حال درباره اصل مقاله نوشته‌شده که جدال عقلانیت در برابر خلوص انقلابی نام‌گذاری شده، همان‌طور که ذکر شد چنین نیست، های‌وهوی انقلابی‌نماها و متوهم‌های انقلابی در برابر تصمیمات احتمالی است، ولی لازم می‌داند درباره اصل موضوع تشکیل شورای دفاع که بی‌سابقه هم نیست، نکته‌ای مغفول را تقدیم کنم.

ادامه در صفحه ۱۱

یادداشت

مفهوم مردمی مشارکت چیست؟

ترانه یلدا
معمار و شهرساز

وقتی صبح جمعه گذشته به دعوت چهل قصه- جمعی قصه‌گو که شهروندان تهرانی از کودک تا بزرگسال را دور هم جمع می‌کنند و قصه می‌گویند- پیاده به سمت در جنوبی پارک شهر به راه افتادم، اصلا فکر نمی‌کردم قرار است با یک شگفتی از جنس مشارکتی روبه‌رو شوم. البته سال‌هاست با جمع‌های خوب و هم‌افزای فرهنگی و حرفه‌ای آشنا هستم و گفت‌وگو در دنیای مجازی کار شبانه‌روزی‌ام است، اما به تجربه دریافته‌ام که تا جمع‌های واقعی دور هم جمع نشوند، آن حس مشارکت جمعی درست پا نمی‌گیرد و انسان‌ها مصمم نمی‌شوند با هم و در کنار هم کاری را طوری انجام دهند که بتوان نام مشارکت بر آن گذاشت. در واقع حتی اگر ایده اولیه گفت‌وگو و جلب مشارکت از سوی یک نفر باشد و او همواره هدایت داستان را در دست داشته باشد، اما تا زمانی که یک جمع-چه کوچک چه بزرگ- همگی دست به کار نشوند، مشارکت شکل نمی‌گیرد.

قصه‌گوی اصلی می‌گوید: روزی که شروع کردم، دست‌تنها و به عنوان خویش‌کاری فاطمه هاشمی جلو آمدم. اما امروز به لطف خاصیت عشق، گروه حامیان چهل‌قصه در برگزاری هر برنامه مثل یک خانواده پشت برنامه هستند. دکتر غزاله گودرزی، استاد دانشگاه، بخش روایت‌های شهری و مکان‌ها را به زبان ساده برایمان می‌گوید. محسن تربیت دوست مستندساز بخش رسانه و ویدئو و عکس را برعهده گرفته است، دوستان تسهیلگر کودکی به مرور در چهل قصه همدیگر را پیدا کردند و از تدارکات و روند اجرای برنامه، دست‌ورزی‌ها و ساخت عروسک‌ها در کنار ما قرار می‌گیرند. همه رایگان و با اعتقاد به اینکه هر کدام باید شمع خودمان را روشن کنیم. ما فقط قصه نمی‌گوییم. موفق شدیم از کتاب‌های اهدایی به چهل قصه، در عرض همین ۱۰ ماه که از آغاز کارمان می‌گذرد، هزار جلد کتاب برای مدارس دهدشت و شهداد ارسال کنیم. گروه ۲۰ نفره تسهیلگران چهل قصه در مرکز مادران در حال ترک اعتیاد خانه پروین، به حمایت بچه‌ها هر هفته حاضر می‌شوند و برای کودکان همراه مادران به کتاب‌خوانی و بازی و آموزش می‌پردازند. در کارگاه‌های آنلاین آموزش جشن‌های ایرانی، تسهیلگرانی را تربیت کردم که در جای جای ایران مسیر کار با کودکان را ادامه می‌دهند. قبلا آقای نارنجی‌نژاد از دوستان انجمن سنگلج که آنها هم در کار مشارکتی برای ارتقای همه‌جانبه و کیفی زندگی در محله سنگلج واقعا نمونه‌اند و توانسته‌اند در طول سال‌های اخیر از برگزاری جلسات تا گذاشتن بازارچه برای خانم‌های محله سنگلج، تا پیگیری کارهای خلافی که در بناهای تاریخی میراثی محل در دست اقدام بود، تا اشاعه فرهنگ محله‌محوری و... را در کنار هم داشته باشند، خبر قصه‌گویی دوستان پروژه چهل قصه چهل خانه برای بزرگسالان، آن هم در مسجد رجبعلی سنگلج را به ما داده بود، که در آن از خاستگاه سفره‌های نذری و بی‌بی‌ها صحبت می‌شد و قصه بی‌بی نور و بی‌بی حور را تعریف می‌کردند و عروسک بی‌بی را هم می‌ساختند. اما گروه چهل قصه هر بار خانه تاریخی متفاوتی را برای قصه‌گویی امتحان می‌کند.

ادامه در صفحه ۱۱

یادداشت

جامعه مدنی قدرتمند، دولت پاسخ‌گو

رحیم عبادی

در جهان امروز، گفت‌وگوی میان مردم و دولت‌ها، دیگر صرفا یک آرمان نیست؛ بلکه به ضرورتی غیرقابل چشم‌پوشی بدل شده است. جامعه‌ای که در آن نهادهای مدنی پرتوان، فعال و مطالبه‌گر حضور دارند، بیشتر در مسیر توسعه پایدار، عدالت اجتماعی و حکمرانی کارآمد حرکت می‌کند. در مقابل، دولتی که پاسخ‌گو باشد، نه‌تنها موجب اعتمادسازی در میان شهروندان می‌شود، بلکه بستر لازم برای مشارکت مؤثر آنها در اداره امور را فراهم می‌کند. جامعه مدنی به مجموعه‌ای از نهادها، انجمن‌ها، سازمان‌های مردم‌نهاد (NGOها)، رسانه‌های مستقل و گروه‌های اجتماعی اطلاق می‌شود که خارج از چارچوب رسمی دولت، اما در تعامل با آن فعالیت می‌کنند. این نهادها می‌توانند نقش‌هایی حیاتی در ارتقای آگاهی عمومی، نظارت بر عملکرد نهادهای دولتی، حمایت از حقوق بشر، محیط زیست، سلامت و سایر حوزه‌های حیاتی ایفا کنند و توانایی دارند تا در مسیر اصلاحات واقعی، مشاوره‌های تخصصی و نظارت عمومی نقش‌آفرینی کنند. جامعه مدنی در ایران گرچه آغاز آن در انقلاب مشروطه بوده اما باید اذعان کرد موتور محرکه آن از زمان استقرار دولت اصلاحات و با اهتمام سید محمدخاتمی روشن و به یک گفتمان عمومی تبدیل شد و امروزه بدل به درخت تناوری شده که همگان از محصول آن برخوردارند.

نقش مردم در تقویت جامعه مدنی

مردم در فرایند شکل‌گیری جامعه مدنی نقشی بی‌بدیل دارند. زمانی که شهروندان خود را تنها دریافت‌کننده خدمات نمی‌دانند و نقش فعال در امور کشور ایفا می‌کنند، بنیان‌های جامعه مدنی تقویت می‌شود. مشارکت در سازمان‌های داوطلبانه، حضور در برنامه‌های اجتماعی، حمایت از رسانه‌های مستقل و دفاع از حقوق عمومی، از راه‌های توسعه جامعه‌ای مدنی‌تر است.

نقش جامعه مدنی در تحقق پاسخ‌گویی دولت

نهادهای مدنی با تبیین مطالبه عمومی، ایجاد اجماع کارشناسی و فعالیت رسانه‌ای، مسیر پاسخ‌گویی دولت را هموار می‌کنند. شهروندانی که خود را مسئول سرنوشت کشور می‌دانند، با مطالبه‌گری فعال و حضور در نهادهای مدنی، وزن اجتماعی جامعه را بالا می‌برند.

نمونه‌ای تأثیرگذار در ایران

در رویدادی تازه، جامعه مدنی ایران بار دیگر قدرت خود را نشان داد. پس از ارائه لایحه‌ای از سوی دولت پزشکیان که هدف آن محدودسازی آزادی بیان و اندیشه تلقی می‌شد، موجی از مخالفت‌های مدنی شکل گرفت. نهادهای مردم‌نهاد، حقوق‌دانان، دانشگاهیان و رسانه‌های مستقل با انجام کمپین‌های گسترده، جلسات کارشناسی و بیانیه‌های متعدد، موفق شدند دولت را به بازنگری و در نهایت پس‌گرفتن این لایحه وادار کنند. این واقعه نمادی روشن از تأثیرگذاری مستقیم جامعه مدنی بر فرایندهای قانون‌گذاری و سیاست‌گذاری عمومی است؛ نمونه‌ای از پیروزی عقلانیت، گفت‌وگو و همبستگی شهروندان. هرچند آرمان جامعه مدنی قدرتمند و دولت پاسخ‌گو، شیرین و خواستنی است، اما در عمل با موانعی نیز مواجه است: محدودیت‌های قانونی و سیاسی در جامعه ایران، بی‌اعتمادی میان دولت و نهادهای مستقل، ضعف زیرساخت‌های ارتباطی و اطلاعاتی و عدم آموزش مناسب شهروندان برای ایفای نقش مؤثر از جمله این موانع است. البته جای خوشحالی است که دولت آقای پزشکیان حامی جامعه مدنی قوی و مؤثر است و در دوره یک‌ساله از عمر دولت، اهتمام ویژه‌ای به تعامل، گفت‌وگو و زمینه مشارکت برای همکاری با احزاب، رسانه‌ها، نهادهای صنفی مستقل همچون انجمن‌های علمی را فراهم کرده و استرداد لایحه مذکور اوج این اهتمام است.

مسیر پیش‌رو

اگرچه چالش‌هایی همچون محدودیت‌های قانونی، ضعف زیرساخت‌های اطلاع‌رسانی و بی‌اعتمادی میان مردم و دولت وجود دارد، اما قدرت جامعه مدنی در ایران ثابت کرده است که با وحدت، آگاهی و مقاومت مدنی، اصلاحات ممکن و ماندگار خواهند بود. جامعه‌ای که در آن مردم آگاه، نهادهای مستقل و رسانه‌های آزاد فعالیت می‌کنند، بی‌تردید دولتی پاسخ‌گوتر، شفاف‌تر و مردمی‌تر خواهد داشت. امروزه توان و اراده مردم در جامعه مدنی نهادینه شده و زمان آن فرارسیده که جامعه مدنی با تمرکز روی موضوعات مختلف سیاست داخلی، سیاست خارجی، امور اقتصادی، امور اجتماعی و فرهنگی به کمک دولت بیاید و همراه با دولت آقای پزشکیان گام به گام برای حل چالش‌های پیش‌رو وارد عمل شود. جبهه اصلاحات ایران می‌تواند پیشگام بیان مطالبات مردم و چالش‌های اولویت‌دار عمل کند و جامعه مدنی را در این مسیر پشتیبانی و همراهی کند.

آینده‌ای روشن با تعامل مردم و دولت

در دنیای پرفراز و نشیب امروز، تحقق دولت پاسخ‌گو و جامعه مدنی نیرومند نه‌تنها ممکن، بلکه ضروری است. همدلی میان مردم و حاکمان، گامی بلند در مسیر توسعه و ثبات است. سرمایه اجتماعی، برپایه اعتماد، مشارکت و شفافیت ساخته می‌شود؛ و این دقیقاً همان زیربنایی است که جامعه مدنی قدرتمند بنا می‌نهد. جامعه ایرانی امروزه بیش از هر زمان به جامعه مدنی قدرتمند و دولت پاسخ‌گو نیازمند است.

برگزیده‌ها

تعلل ایران در ارسال اسناد پالرمو و سی‌اف‌تی به سازمان ملل و رخداد جنگ، فرصت‌های زیادی را از اقتصاد گرفته است

فرصت‌کشی

۴

پوتین و ضرب‌الاجل ترامپ
مقاومت، پیشروی و بی‌اعتنایی

رؤیای نافرجام ترامپ

۵

نشست آبی حزب ندای ایرانیان با حضور «مهدی زارع»، زمین‌شناس

فرونشست زمین آینده ایران را می‌بلعد

۶

«شرق» از وضعیت ورزشگاه‌ها در فاصله ۱۰ روز تا آغاز لیگ برتر گزارش می‌دهد

حکایت یک چالش ادامه‌دار

۹

نقش میانجیگرانه مصر؛ با تماس‌های عبدالعاطی با عراقچی، گروسی و نمایندگان آمریکا و اروپا

بازیگری تازه در معادله قدیمی

۲

نگاه

بازنمایی اساسا تحمیلی نیست

یادداشتی از پویا نعمت‌اللهی

۱۲

یادداشت

ریال از کجا آمده است؟

علی شمس اردکانی. حسام‌الدین سهرابی

در خبرها به نقل از رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس خواندیم که دولت دوازدهم لایحه اصلاح ماده ۱ قانون پولی و بانکی کشور را به مجلس ارائه کرده بود که با تصویب قانون جدید بانک مرکزی در سال ۱۴۰۲، برخی مواد قانون قبلی از جمله مواد ۱، ۳ و ۴، نسخ شد؛ بنابراین دیگر نمی‌توانستیم قانون پولی و بانکی را داشته باشیم و لازم بود اثرات این تغییرات بر لایحه دولت بررسی شود. در لایحه دولت و مصوبه قبلی مجلس، حذف چهار صفر از پول ملی تصویب شده بود به این معنا که واحد پولی جدید معادل ۱۰ هزار برابر واحد پولی رایج است. کمیسیون اقتصادی مجلس نیز همین رویه را در لایحه دولت و مصوبه قبلی مجلس تأیید کرد؛ بنابراین با اصلاح کمی واحد پولی حفظ شده و با حذف چهار صفر، «واحد پولی جدید» برابر با ۱۰ هزار ریال فعلی می‌شود. همچنین در لایحه دولت پیشنهاد شده بود عنوان پول از «ریال» به «تومان» و واحد خُرد پولی به «قِران» تغییر کند، اما با توجه به تصریح بند (الف) ماده ۵۸ قانون بانک مرکزی مبنی بر اینکه واحد پول ایران «ریال» است، کمیسیون اقتصادی رأی داد نام پول ملی همچنان «ریال» باقی بماند. همچنین، واحد خرد پول مطابق مصوبه قبلی یعنی «قِران» تأیید شد. بر این اساس، هر ریال جدید معادل ۱۰ هزار ریال فعلی است و باید توجه کرد هر ریال جدید معادل ۱۰۰ قِران خواهد بود. در این گفتار در پی این هستیم که به شناخت ریشه ریال بپردازیم و در ادامه اصلاح شمارگان پول ملی را بررسی کنیم.

۱- اما این ریال از کجا آمده است که امروز کماکان واحد پول ملی ما باقی مانده و سالیان سال است که با وجود همه انتقادها تغییر نکرده است؟ جالب است بدانید پرتغالی‌ها پس از غارت طلاهای ناب اینکاها و دیگر مردم آمریکای تازه کشف‌شده، این طلاها را به سکه‌های عیار ۲۴ تبدیل کرده و با آن به تسخیر تجارت جهانی پرداختند.

ادامه در صفحه ۴

جناب آقای رامبد جوان

درگذشت پدر گرامی‌تان را صمیمانه تسلیت عرض می‌کنیم. از خداوند سبحان برای آن مرحوم غفران و برای شما و سایر بازماندگان صبر آرزومندیم.

روزنامه شرق